

stoli: *Non potestis mensae Domini participes esse, et mensae daemoniorum.* IV. *Mortificatio*: teste enim *S. Ambr.* Lib. I. de poen. c. 14. libido gravis ignis est, et ideo non demus illi alimenta luxuriae; pascitur conviviis, nutritur deliciis, vino accendit, ebrietate inflammatur. *Castigo corpus meum*, ait Apost. 1. Cor. 9. V. *Memoria novissimorum*. Hoc suadet *S. Isidorus* L. 2. de Sum. Bon. c. 39. *Sicut clavus clavum repellit, ita recordatio ardoris gehennalis ardorem excludit luxuria.* Huc pertinet accurata custodia sensuum praesertim hoc saeculo, quo viri plane effaeminati, compulsi, nitiduli incedunt, foeminae vero etc. etc.

760. II. Media negativa sunt I. *Fuga occasionum*. Imitare Josephum Aegypti Proregem, ita suadet *S. Aug.* *Contra libidinis impetum apprehende fugam, si vis obtinere victoriam.* II. *Fuga otii*. Hoc suadet *Greg.* L. 6. c. 1. in L. 1. Reg. *Cum duas res simul cogitare non possumus, fit ut aliquid aliud cogitando, non cogitemus immunda.* III. *Nunquam oblivisci Dei omnia videntis, et audientis*. Hoc suadet *S. Basil.* discurrens de pugnis contra luxuriam; *Haec omnia ei facilia sunt, qui Deum semper praesentem aspicit.* IV. Nemo in periculis quotidianis nimium confidat suis viribus, vel virtuti. Quis fortior Samsone? quis cum Deo conjunctior Davide? quis sapientior a Salomone? Hos vicit libido: quidni et tu trepides inter tot pericula? V. *Noli esse familiarior ulli foeminae, etsi videatur devotissima;* ita monet Ecclesiasticus c. 9. v. 2. *Non des mulieri potestatem animae tuae, ne ingrediatur in virtute tua, et confundaris.* VI. *Fuga ebrietatis*: *Nolite inebriari vino, in quo est luxuria:* ita monet *Apostolus ad Eph.* 5. 18. Fuga denique illorum peccatorum, quae dicuntur causae impellen tes ad luxuriam, sic apud Ezechielem c. 16. legimus: *Ecce haec fuit iniqitas Sodomae sororis tuae, superbia, saturitas panis, et abundantia, et otium ipsius et filiarum ejus: et manum egeno et pauperi non porrigeant.*

Hinc.... *Subrahe ligna foco, si vis extingue flammam.*

CAPUT VII. *De septimo et decimo praecepto Decalogi.*

Praeceptum septimum: *Non furtum facies* (Exod. 29. et Matth. 19. 18.) ut est negativum, prohibet omnem injustam damnificationem proximi in bonis fortunae, quae fit per furtum, aut rapinam, per injustos contractus, et per omnem injustam acceptationem, vel detentionem bonorum alienorum. Haec plerumque dicuntur peccata caudata, quia trahunt post se obligationem restitutionis, quam praecipit septimum praeceptum, prout est affirmativum.

Huc etiam pertinet decimum praeceptum: *Non concupisces domum proximi tui . . . non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, nec omnia, quae illius sunt* (Exodi 20. 17.). Directe hoc praeceptum prohibet actus internos, ne bona proximi injuste appetamus. Vide etiam, quae de invidia dicta sunt n. 326.

ARTICULUS I. *Principia generalia de furto secundum se.*

§. I. *Praenotanda de furto.*

761. *Praenot. I.* Furtum est *injusta et occulta rei alienae ablato domino rationabiliter invito*. Dicitur 1. *ablatio*: per quod differt a sola damnificatione, quae potest fieri sine ablatione rei, ut patet in eo, qui alterius domum accedit. Dicitur 2. *occulta*: per quod differt a rapina, quae includit violentiam alteri scienti ac invito illatam. 3. *Rei alienae*, sive sit aliena stabiliter, sive ad tempus, aut quasi aliena: ideo furtum committit, qui creditori clam aufert mutuum datum, aut pignus apud alium depositum.

4. Dicitur, *domino rationabiliter invito*: hinc fur non est, qui aufert gladium, quo alter se vel alium esset occisurus; aut librum haereticum quem sine peccato non potest legere; quia in his casibus dominus *rationabiliter* non potest esse invitus.

762. *Praenot. II.* Furtum 1. aliud est simplex, aliud qualificatum. *Simplex* dicitur, quod non habet aliam specie distinctam malitiam adjunctam: *qualificatum*, quod specialem malitiam sibi conjunctam habet, ut *sacrilegium*, v. g. si auferatur res sacra, ut dictum est n. 470. Specie etiam differt rapina a furto simplici ratione specialis injuria, et contumeliae, qua afficitur is, cui scienti et repugnanti res sua violenter abripitur. De hac *S. Thom.* 2. 2. q. 66. a 4.... 2. Huc etiam revocatur *peculatus*, quando pecunia, vel res ad fiscum Principis, aut Reipubl. pertinens auferatur; item delictum cudendi monetam ex adulterato metallo, vel ex proprio sine licentia Principis: item usus bonorum communium in propriam utilitatem. 3. *Abiegatus* vocatur, quando aliquot animalia simul, vel successive ex grege alieno, imo si vel unicum ex majoribus, v. g. equus, bos, aut mulus abducitur e stabulo, ut ait *Babenst.* 4. *Plagium*, est injusta abductio hominis liberi, vel servi alieni ad vendendum, vel retinendum in mancipium. De his fuse *Juriscons.*

§. II. *Principia generalia de furto secundum se.*

763. *Principium I.* *Furtum ex genere suo est peccatum mortale;* quia manendo in specie furti potest graviter peccari, quin alia peccati species accedat. Patet ex 1. Cor. 6. *Neque fures . . . neque rapaces regnum Dei possidebunt.* Accedit, quod furto non tantum violetur charitas, sed etiam iustitia, utpote quae est constans voluntas suum cuique tribuendi, ergo et relinquendi. Praeterea hoc vitio maxime turbatur pax, et tranquillitas reipublicae, cum nemo quiete sua posset possidere, si licitum foret rapere aliena. Excusat tamen a peccato gravi parvitas materiae. Porro plures sunt gravium AA. sententiae, quaenam censerit notabilis, seu gravis materia *theologice*, h. e. sufficiens ad peccatum mortale; de gravitate enim furti *juridice* spectata, sive in ordine ad gravem poenam a foro externo infligendam hic non quaerimus. Ante resolutionem

764. *Adverte.* Materia furti *absolute gravis*, vel *levis* dicitur, quae respectu omnium a quocumque sive ditissimo, sive divite, sive paupere auferatur, censetur sufficiens quantitas ad constituendum peccatum grave. Respective *gravis* vel *levis* est, quae respectu aliquorum, quibus aufertur, gravis; respectu aliorum vero, v. g. ditorum, censetur esse levis. Ita *Salmant.* Ex his statuitur

765. *Princip. II.* *Probabilis materia furti absolute gravis, et respectu omnium, etiam regis et hominis praedivitis, sufficiens ad peccatum mortale est unus aureus, sive ducatus, sive res, aut pretium aequivalens aureo.* Ita *Less. de Just.* L. 2. c. 12. dub. 6. n. 29., *Bonac.*, *Lugo*, *Rheding.*, *Babenst.* t. 7. d. 5. a. 5. n. 11., *Reiffenst.* in *Theol. mor.* t. 11. dist. 5. q. 1. n. 8., *Stoz* L. 1. p. 3. q. 3. n. 448., *Di Castillo* disp. 9. de restit. dub. 2. n. 36., *Palaus*, *Zeil* p. 1. *Cler. cur. instruct.* 1. n. IX. contra *Laym.* qui L. 3. de *Just.* t. 3. p. 1. c. 1. in *dico III.* pro materia absolute gravi statuit duos vel tres aureos etiam respectu regis potentissimi. Alii cum *Navar.* statuant minorem quantitatem uno aureo. *Prob.* nostra resolutio 1. cum *Babenst.* l. c. Communis hominum persuasio est, valorem unius aurei non esse modicum: ergo unus aureus merito statuitur esse materia furti absolute gravis: communis enim persuasio plurimum valet in moralibus. Praeterea constat, *Principes* graviter ferre, quando in gabellis unicō aureo defrau-

dantur; iidem plerumque ducatum tanti aestimant, quanti mediocriter dives florenum. Nec refert, quod Princeps non admodum indigeat uno aureo; sufficit enim, quod aureus sit materia valde notabilis, qua per mensem ali potest gregarius miles. Hinc *prob.* 2. Nisi unus aureus etiam respectu distissimorum esset materia graviter prohibita, nimis fortiter allicerentur innumeri fures cum maximo Principum damno ad furta infra aureum committenda, eoque non carentur admodum peccata venialia. *Confirm.* Ideo voluntaria pollutio in omni casu est graviter prohibita, quia licet semel facta non inferret grave damnum speciei humanae, ex eo tamen illicita manet, quod si vel semel in aliquo casu non esset illicita, homines ad ejusmodi delectationem proclives facile allicerentur ad fingendas frequentes causas illam procurandi: ergo a pari, licet furtum unius aurei semel factum opulentissimo non inferret grave damnum; quia tamen, si semel non esset graviter illicitum, facile allicerentur homines ad illud frequentandum, ideoque semper erit illicitum. Denique haec sententia ex eo videtur praferenda, quod sit media inter laxiorem, et nimis rigidam, utpote quae nec nimium onerat conscientias delinquentium, nec praejudicat nimium iuribus innocentium.

766. *Princip. III.* *Materia furti respective gravis, attendendo ad diversas hominum conditiones, illa est, quae in unum diem sufficit ad victim ejus personae, cui aufertur.* Hinc peccatum grave est, si a Principe ducatum furteris, a Comite vel alio divite 3. flor., si a mercatore opulento duos florenos, a civi mediocriter divite florenum, ab opifice 6. vel 7. baceos, vel ut ait *Haun.* t. 2. n. 329. quantum solet hujusmodi plebejus opifex intra diem circa aequinoctium lucrari, scil. medium circiter florenum: ab operario autem ex diurno labore victitante 18. vel 20. crucigeros, a mendico paucos crucigeros, quibus uno die utcumque victimum sibi comparasset. Ita *Laym.* l. c. in *dico II.*, *Bonac.*, *Lugo*, *Sporer*, *Babenst.*, *Stoz*, *Zetl* l. c. n. X. *Ratio* est, quia illa quantitas pecuniae merito judicanda est notabilis, ob cuius injustam ablationem dominus merito censetur graviter invititus: atqui ob injustam ablationem quantitatis, quae alicui secundum conditionem, et communem vivendi consuetudinem ad victimum unius diei suffecisset, quilibet merito censetur esse graviter invititus: ergo.

767. *Princip. IV.* *Furtum in materia levi tribus modis solet fieri grave peccatum.* 1. *Per intentionem auferendi successive materiam gravem;* sic qui repetitis vicibus modicum furatur eidem personae animo furandi successive magnam quantitatem, per singula furta peccat graviter, quia actus externus desumit malitiam suam ab actu interno; ergo cum actus internus ita furantis sit graviter peccaminosus, et singula furta levia fiant ex intentione auferendi materiam gravem, et inferendi damnum notabile, etiam singuli actus externi, scil. furta levia, erunt graviter peccaminosi. *Sanch.* L. 7. in *Decal.* c. 21., *Less.*, *Bonac.*, *Lugo*. Addit *Babenst.* l. c. n. 19. cum *Comm.* quod talis fur non obligetur *sub mortali* ad restitutionem pro singulis furtis levibus, priusquam ad notabilem quantitatem pervenerit, quia obligatio restituendi non mensuratur a voluntate damnificandi, sed a damnificatione externa, vel damno reipsa illato: ergo cum damnum levi furto illatum non sit grave, etiam obligatio restituendi praecise respectu furti levis, non erit gravis. Dixi supra: *Qui saepius modicum furatur eidem personae:* idem dicendum, quod ille peccet mortaliter per singula furta minuta, qui intendit ditescere, et paulatim auferendo a pluribus modicum, sibi acquirere notabilem quantitatem; quae intentio accipiendo injuste notabilem quantitatem est graviter peccaminosa; ergo et ipsa furta minuta tantquam continuae executiones pravae intentionis eamdem malitiam par-

ticipant. Ita *Sanchez* l. c. n. 13., *Less.*, *Lugo*, *Babenst.* l. c. n. 24. Ideoque graviter peccant in singulis defraudationibus etiam levibus, qui injusto pondere, mensura, vel ulna intendunt se locupletare, quia singulae fiunt ex animo acquirendi injuste materiam notabilem. *Confirm.* Ex hac ratione furandi, remque suam augendi gravissima incommoda humanae societati orirentur: quia si liceret injustissima ejusmodi solertia fraudandi mensuras, falsificandi merces etc. omnis fides et securitas in pactis, contractibus et commerciis tolleretur; ex quo plurimum pateretur bonum publicum. 2. *Per multiplicationem*, juxta dicta n. 284.... non quidem eo sensu, quod plura peccata levia simul sumpta faciant unum mortale, sed quod illud furtum, quo ultimo completetur materia gravis, sit peccatum mortale, quia cum praecedentibus compleat grave damnum.

3. Si plures communi consensu, et consilio se determinent, ut quivis modicum auferat, ita tamen ut furtum levia simul sumpta constituant materiam gravem, peccant singuli graviter, quia singuli suo consilio et consensu cooperantur moraliter ad totum damnum, ideoque etiam singuli tenentur ad restitutionem in solidum, scil. in defectu aliorum, ut dicemus *de restit.* Dixi, *si plures communi consensu etc.*; quod si enim plures modica auferendo grave damnum eidem domino inferant, ita tamen, ut nullus de alterius subtractione habeat notitiam, nullus eorum peccat mortaliter, nec ullus contrahit gravem restituendi obligationem, quia nullus fuit causa formaliter injusta gravis damni.

768. *Princip. V.* A furto excusat 1. *Necessitas extrema*, quando scil. est certum periculum amittendae vitae, morbi incurabilis, vel quando timetur malum morti aequivalens. Non autem excusat *gravis* tantum necessitas, quod non extrellum, sed grave tantum malum in corpore, fama, vel fortuna timetur. Vide *propos.* 36. ab *Innoc.* XI. *damnata*. *Ratio* damnationis est, quia facile adducerentur plurimi ad furta committenda, qui quamlibet necessitatem gravem sibi fingerent: in extrema autem necessitate subtrahere alienum quid, quantum sufficit ad tollendam extremam necessitatem, non est furari, quia tunc dominus non potest esse rationabiliter invititus; res enim temporales datae sunt a Deo tanquam media conservandi vitam; ergo hac periclitans proximus potest licite hoc vel illo bono temporali sibi summe necessario uti. Hoc sensu in extrema necessitate fiunt omnia communia; praeterea divisio bonorum introducta est jure gentium, obligatio autem conservandi vitam est juris naturae. *S. Th.* 2. 2. q. 66. a. 7. in *corp.*

769. 2. Excusat a furto *compensatio occulta*, qua creditor ex bonis debitoris clam tollit, quantum sibi debetur: quia per hanc non peccatur *in re*, res enim debetur ex justitia: neque *in modo*, si serventur sequentes conditions. 1. Ut licita sit compensatio occulta requiritur ut id, quod accipitur, sit *debitum ex justitia*, non tantum ex charitate, vel gratitudine. 2. Ut *debitum sit liquidum* sive certum, non autem dubium, vel probabile tantum; tunc enim melior est conditio possidentis. 3. Ut debitum recuperari non possit via juris, vel alio modo sine notabili damno, molestia, aut sine gravi offensione et inimicitia. Plura in resolutione casum.

ARTICULUS II. *De Restitutione.*

§. I. *Praenotanda.*

770. *Praenot.* I. *Restitutio est redintegratio juris alieni laesi, qua vel res accepta redditur, vel damnum illatum compensatur.* 1. Dicitur *redintegratio*, per quam intelligitur actus justitiae commutativa, quo consti-